

УДК 371.2: 378

DOI:

Григорій Терещук, доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, перший проректор
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Катерина Біницька, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ГЛОКАЛІЗАЦІЯ ЯК СУЧАСНИЙ І ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ

У статті висвітлено особливості глокалізації як перспективного напрямку розвитку педагогічної науки.

Актуалізовано, що глокалізація у педагогічній освіті є очевидною альтернативою до інтернаціоналізації. Глокалізація пропонує появу позитивного досвіду від навчання і заохочує до посилення набуття компетентостей студентів через локальний досвід за допомогою надзвичайно важливих академічних і культурних обмінів з питань глобальної та локальної соціо економічної і політичної проблематики. Тому наголошуємо на актуальності вивчення досвіду глокалізації в освіті вчителів зарубіжних країн та його імплементації в педагогічну освіту України.

Ключові слова: глокалізація; глобілізація; вища освіта; педагогічна освіта.

Літ. 17.

Grygorii Tereshchuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Corresponding Member (Academicians) of NAPS of Ukraine the First Vice-Rector
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Kateryna Binytska, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Pedagogy Department
Khmelnitskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

GLOCALIZATION AS A MODERN AND PROSPECTIVE DIRECTION OF TEACHER EDUCATION SYSTEM DEVELOPMENT

It is mentioned that the current period of development of the world economy is special, taking into account a number of new processes and phenomena, such as glocalization, reverse innovations, new regionalism and more. Globalization and evolution of the education economy have led to radical changes in the nature and functions of pedagogical education in most countries of the world. Demands for restructuring and reforming pedagogical education arise mainly from the existence of growing global expectations and demands of various stakeholders in society. At the same time, the modern development of mankind under the conditions of glocalization shows that universal values can exist only in local form (in a certain area region), and original local experience (culture, life of a certain ethnic group), including historically formed system of pedagogical education enriches collective experience and progress of humanity as a single community.

The article summarizes that glocalization in pedagogical education is an obvious alternative to internationalization. Glocalization promotes the emergence of positive learning experiences and encourages the strengthening of students' competencies through glocal experience with the help of extremely important academic and cultural exchanges on global and local socio-economic and political issues. Therefore, we emphasize the relevance of studying the experience of glocalization in the education of teachers of foreign countries and its implementation into the pedagogical education of Ukraine.

Considering the glocalization of teacher education as a key to education for sustainable development collected during the project we see in the implementation of tasks:

- on the basis of the gained experience to prepare recommendations on realization of the idea of glocalization in educational programs of preparation of the future teachers of Ukraine for the purpose of their implementation into the educational practice of institutions of higher education;

- on the basis of the studied experience of glocalization of teacher education to develop didactic and methodological support for professional training of the future teachers (curricula, textbooks, manuals, etc.) for higher education institutions of Ukraine.

Keywords: glocalization; globalization; higher education; pedagogical education.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Підготовка майбутніх вчителів до їхнього місця в суспільстві XXI ст. та глобальній економіці, що швидко розвивається, створює низку проблем і можливостей. Вища освіта намагається не

відставати від вимог мінливої світової демографії (разом із швидкими темпами поширення нових комунікаційних технологій та нестабільною соціально-політичною і економічною ситуацією [10, 223].

Сучасний період розвитку світової економіки є складним. Соціальні, економічні та технологічні перетворення враховують низку нових процесів і явищ, таких як глокалізація [12], зворотні інновації, новий регіоналізм тощо. Глобалізація та еволюція освіти призвели до кардинальних змін у характері та функціях педагогічної освіти в більшості країн світу. Вимоги реструктуризації та реформування педагогічної освіти виникають в основному з існування глобальних зростаючих очікувань і вимог різних зацікавлених сторін у суспільстві. Водночас сучасний розвиток людства за умов глокалізації свідчить, що загальнолюдські цінності можуть існувати лише у локальній формі (на певній території – регіоні), а самобутній локальний досвід (культура, життя певного етносу), зокрема й історично сформована система педагогічної освіти збагачує сукупний досвід і прогрес людства як єдиного співтовариства.

Глокалізація в педагогічній освіті є очевидною альтернативою процесу інтернаціоналізації [16]. Це сприяє появі позитивного досвіду навчання та заохочує до зміцнення компетенцій студентів за допомогою глобального досвіду, академічного і культурного обміну з глобальних та місцевих соціально-економічних і політичних питань [10].

Освіта вчителів є ключовим елементом трансформації суспільства з урахуванням сталих соціальних та екологічних потреб [5]. Динаміку глокалізації в галузі освіти і особливо в освіті вчителів можна досліджувати, порівнюючи структури різних локальних реалізацій глобальних шаблонів (і навпаки). Тому ми наголошуємо на актуальності вивчення досвіду глокалізації в освіті австрійських та українських вчителів для генерування та розуміння основних моделей змін [16].

Аналіз досліджень і публікацій. У процесі проведення наукової розвідки нами проаналізовані наукові праці відомих зарубіжних науковців, в яких досліджувались питання глобалізації, інтеграції інтернаціоналізації у системі освіти зокрема З. Бауман [1], Д. Бойд [2], Е. Вебер [17], Ф. Палел та Х. Линч, Х. Хондкер [3], Л. Шульц [13] та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження процесу глокалізації через вивчення праць українських та зарубіжних науковців у контексті локального і глобального аспекту педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Починаємо

наш розгляд з окреслення загальних положень та формулювання теоретичних позицій. Сьогодні поняття глокалізації в педагогічній науці використовується як теоретична перспектива.

У статті нами використано поняття, які можуть бути незнайомими читачам у педагогічному контексті вищої освіти, тому вважаємо за доцільне дати визначення термінам, які будуть використовуватися в статті. Поняття глокальний і глокалізація стосуються до злиття глобального і локального з перспективи соціально-економічного та політичного взаємозв'язку усіх явищ, які впливають на локальні та глобальні спільноти. Глокалізоване навчання та викладання належить до розгляду навчальних програм і педагогічного формування особистості, пов'язаності місцевої та глобальної спільноти щодо соціальної відповідальності, справедливості та стійкості [10, 223].

Терміни “глокальний” і “глокалізація” були введені до наукового обігу у 1980-х рр. як поєднання понять “глобалізація” та “локалізація” і стосуються до злиття локальних і глобальних точок зору, де зростаюча важливість континентальних або глобальних проблем поєднується зі зростаючою важливістю локальних і регіональних відмінностей. Його популяризувала в економіці та політології книга Т. Фрідмана [4], де хорошим прикладом є адаптація транснаціональних корпорацій і брендів (наприклад, Starbucks або MacDonald’s) до культур і норм країн, у яких вони поширилися наприкінці ХХ ст. [8].

Сьогодні в науковому дискурсі глокалізація – це спосіб розуміння глобального і локального. Поняття глокалізації було введено до наукового простору Р. Робертсоном у 1995 р. через незадоволення тим, як глобалізація використовується в популярній та науковій літературі. По суті, він припустив, що глобалізація почала позначати процес культурної гомогенізації, який не залишав місця для розгляду локальних, просторових або історичних вимірів соціальних змін. Така перспектива була для Р. Робертсон, оманливою і вимагала надати соціальним спостерігачам детерміновані пояснення соціальних явищ. В якості альтернативи Р. Робертсон [11] використав глокалізацію, щоб припустити, що процеси гомогенізації та гетерогенізації є рисами сучасних суспільств і що тенденції є “взаємно імплікативними” [11, 27]. Замість протилежності, процеси гомогенізації та гетерогенізації, які відбуваються, коли дискурс поширюється через національні кордони, є доповнювальними та взаємопроникними – навіть

якщо вони можуть працювати один проти одного в певні історичні моменти [7]. З глокальної точки зору глобальне і локальне потрібно розуміти діалектично. Концепції (локального) націоналізму та корінного походження, наприклад, залежать від зустрічей з іншими глобальними явищами та визначаються у зв'язку з ними.

Глокалізація виявилася корисною концепцією для розгляду локального та глобального в рамках освітніх досліджень [16, 9]. Й. Брукс і А. Нормор (Brooks, J. S. & Normore, A. H. (2010). *Educational leadership and globalization: Literacy for a global perspective. Educational Policy*, 24(1), 52–82) висвітлюють глобальний погляд на лідерство в галузі освіти. Вони висувають різну глокальну грамотність, припускаючи, що розуміння взаємозв'язків між локальною та глобальною політикою, педагогікою та технологіями стає для педагогів дедалі важливішим [3, 73].

Е. Вебер [17] розглядає діалектику локального та глобального в контексті південноафриканської освітньої реформи. Її аналіз ілюструє, як освітні практики в окремих країнах були сформовані з урахуванням багатьох тенденцій, визначені як “глобальні” в освітній літературі (наприклад, культура продуктивності, скорочення витрат на освіту, підзвітність через тестування з високими показниками, втрата автономії вчителя). Підкреслюється, що аналіз цих тенденцій просто як глобальних помітно розходиться з контекстами, в яких проводилася значна частина досліджень з глокалізації [15].

Д. Бойд [2] пояснює термін глокалізація як з'єднання “глобального та локального разом” (параграф 4) і суміш локального та глобального.

Х. Хондкер [6] описує глокалізацію як схожу на глобалізацію і припускає, що її сильна привабливість полягає у тому, що вона стирає страх перед відмінностями, але не відмінності. Останнє є однією з бажаних цілей глокалізації у вищій школі.

Сучасні зарубіжні дослідники розглядають запровадження глокалізації як альтернативної парадигми до дефіцитної моделі інтернаціоналізації у вищій освіті, яка дозволить сприяти глокалізації як відповідній реакції на потреби демографічних змін у сфері вищої освіти. Ми підтримуємо погляди науковців, які стверджують, що глокалізація може призупинити негативний вплив локальних і глобальних соціально-економічних і політичних проблем за допомогою діалогу та дій, створюючи таким чином винятковий і потужний досвід навчання для місцевих і глобальних навчальних спільнот.

Глокалізоване навчання та викладання [10]

зосереджується на використанні та з'єднанні локального і глобального контекстів під час викладання та навчання концепцій, які застосовуються на різних рівнях системи освіти. Навчання стає ефективним, якщо його помістити в місцевий контекст, оскільки здобувачі освіти краще сприймають зміст і матеріал за допомогою знайомих прикладів. У центрі уваги стає виявлення зв'язків між локальними проблемами та глобальними поняттями, які вивчаються під час заняття [8].

- Отже, поняття “глокалізація” пов'язане зі спостереженнями, що всі глобальні зміни починаються з локальних дій, а також з визнанням того, що між локальними та глобальними процесами завжди існує чіткий зв'язок. Таким чином, поняття глокалізації привертає увагу до того, наскільки локальне є конститутивним для глобального (і навпаки) та ступінь, до якої відносини між локальним та глобальним є діалектичними, а не односпрямованими [1; 11]. Цей термін доповнює педагогічну науку, яка наголошує на важливості того, що освітній простір закладу вищої освіти орієнтований на міжнародний характер, також має місцеве укорінення, у сенсі вивчення місцевих проблем, встановлення зв'язків з місцевим населенням та активного внеску в розвиток громади. Вивчення процесів глокалізації спрямоване на зміцнення не лише знань, а й ставлення та формування навичок, необхідних для вирішення глобальних проблем за допомогою дій на місцевому рівні [14, 339].

Уважаємо, що модернізуючи українську систему освіти проводячи заходи “з переходу на глобальний рівень”, варто не втрачати зв'язок з місцевим, реагуючи на транснаціональні процеси. При переході на глобальний рівень необхідно враховувати місцеві умови, проблеми та практики, які пов'язані з ними, і нелокальні процеси. Перехід на глобальний рівень системи освіти допомагає нам зрозуміти реалії транснаціональних перетворень і реагувати на них. Це може створити умови для потенційного подолання деяких ризиків, що пов'язані із формулюванням “освіти для глобального суспільства”. Вивчення глокалізації в освіті вчителів може дати нам змогу впроваджувати екологічну та соціальну справедливість, а також виробляти життєздатні знання і практику в рамках переосмислення освіти для глобального суспільства [9].

Глокалізація в педагогічній освіті передбачає врахування позитивного освітнього досвіду через повагу до їх культурних цінностей та оцінку. Діалог про глокалізацію намагається вивести здобувачів освіти за межі міжкультурної комунікації та фаз

усвідомлення, толерантності та пристосування. Діалог про глокалізацію зобов'язує здобувачів освіти і педагогів розглядати дії, які продемонструють глибоке розуміння та визнання переваг, відмінностей і подібності між різними культурами. Глокалізація – це парадигма, що розширює економічні, культурні, суспільні можливості системи освіти. Це дає змогу освітнім спільнотам діяти шляхом діалогу в ситуаціях, які сприймаються як соціально безвідповідальні та несправедливі. На відміну від інтернаціоналізації, глокалізація розширює можливості та є соціально відповідальною. Педагогічні міркування щодо впровадження глокалізації в навчальний план мають бути оформлені в рамках освітнього простору, який заохочує діяти для змін.

Протягом останніх десятиліть все більше і більше закладів педагогічної освіти в світі розробляли програми, призначені для навчання студентів у глобальному суспільстві. Такі зусилля створюють значні проблеми: концептуальні, педагогічні та з точки зору оцінки соціально-економічних процесів впливу. Концептуально, надзвичайно важливо звернути увагу як на структурні нерівності, так і на міжкультурні компетенції, підкреслювати як відмінності, так і схожість. Крім того, існує потреба підвищити усвідомлення діалектики між глобальними і локальними процесами. Педагогічно це вимагає трансформаційного навчання, з акцентом на формування компетентностей та здобуття не лише знань [14].

Протягом останніх десятиліть спостерігається прагнення науковців до вивчення питань глокалізації в освіті, яке поширилося з національного фокусу на глобальніший за масштабом простір, а також від уваги до шкільної системи освіти до системи вищої освіти, зокрема педагогічної. Зміщення до такого фокусу на вищому рівні відбувається з визнанням того, що університети мають відіграти “важливу, справді основоположну, формуючу роль у навчанні громадян майже в усіх країнах світу” [13, 1].

Висновки. Отже, у системі педагогічної освіти обов'язково потрібно провести модернізацію, щоб адекватно і належним чином відобразити активну позицію, яка буде стимулювати розвиток і зростання глобального розуміння через дослідження впливу глобальних соціально-економічних та політичних явищ і перспектив їх розвитку. Глокалізація дає змогу здобувачам освіти вживати заходи, пропонуючи зміни шляхом критичного огляду, діалогу та змістовної взаємодії. Заклади педагогічної освіти мають взяти на себе зобов'язання щодо вивчення та впровадження

ідей глокалізації шляхом активної розробки та впровадження освітньої політики, що підтверджує прихильність до бюджетів соціальної відповідальності, сталого майбутнього розвитку для глобальних спільнот і соціально справедливих педагогічних рамок, які відзначають глокалізоване навчання [10, 229].

Отже, ми вбачаємо провадження ідей глокалізації як перспективного напрямку розвитку педагогічної науки в Україні, який можливо реалізувати через співпрацю між українськими та зарубіжними науковцями, обміну досвідом та знаннями щодо освіти вчителів у контексті локального та глобального аспекту.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо у реалізації завдань:

- на основі отриманого досвіду підготувати рекомендації щодо реалізації ідеї глокалізації в освітніх програмах підготовки майбутніх учителів України з метою імплементації їх в освітню практику закладів вищої освіти;

- на основі вивченого досвіду глокалізації освіти вчителів розробити дидактико-методичне забезпечення для професійної підготовки майбутнього вчителя (навчальні програми, навчальні підручники, посібники тощо) для закладів вищої освіти України.

REFERENCES

1. Bauman, Z. (1998). *Globalization: The human consequences*. New York: Columbia University Press. 136 p.
2. Boyd, D. (2006). *Glocalization: When global information and local interaction collide*. Talk presented at the O'Reilly Emerging Technology Conference, San Diego, CA. Available at: <http://www.danah.org/papers/Etech2006.html>.
3. Brooks, J. S. & Normore, A. H. (2010). Educational leadership and globalization: Literacy for a glocal perspective. *Educational Policy*, 24(1), pp. 52–82.
4. Friedman, T. L. (2007) *The World is Flat* P. 674. Available at: <http://surl.li/bugyi>.
5. Hollier, D. R. (2018). Are We Finished Yet? Teacher Preparation and the Rise of “Glocalization.” *Journal of Education*, 198(2), pp.127–135.
6. Khondker, H. H. (2004). Glocalization as globalization: Evolution of a sociological concept. *Bangladesh eJournal of Sociology*, 1(2). Available at: http://muktomona.net/Articles/habibul_haque/Glocalization.pdf.
7. Lingard, B. (2021). Multiple temporalities in critical policy sociology in education. *Critical Studies in Education*. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17508487.2021.1895856>.
8. Magori, K. (2018). “Glocalized” teaching and learning to investigate global processes through local examples in disease ecology. URL: <https://blogs.biomedcentral.com/bugbitten/2018/06/15/glocalized-teaching-learning-investigate-global-processes-local-examples-disease-ecology/>.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МАЙБУТНІМИ ВИКЛАДАЧАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

9. Mannion, G. (2015). Towards Glocal Pedagogies: Some risks associated with education for global citizenship and how glocal pedagogies might avoid them. *Going Glocal in Higher Education: the theory, teaching and measurement of global citizenship*, Middleburg: University College Roosevelt. pp. 19–34. Available at: <https://dspace.stir.ac.uk/bitstream/1893/22926/1/Towards%20Glocal%20Pedagogies%20%20copy.pdf>.
10. Patel, F. & Lynch, H. (2013). Glocalization as an Alternative to Internationalization in Higher Education: Embedding Positive Glocal Learning Perspectives. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*. Volume 25, Number 2, pp. 223–230.
11. Robertson, R. (1995). Time-space and heterogeneity-heterogeneity. *Global modernities* Eds., M. Featherstone, S. Lash, & R. Robertson. Global Modernities, Sage Publications, London, pp. 25–44.
12. Roudometof, V. (2016). *Glocalization. A Critical Introduction*. Routledge. London. 188 pp.
13. Shultz, L., Abdi, A. & Richardson, G. (Eds.). (2011). *Global citizenship education and the role of the academy: A critical introduction. Global citizenship education in post-secondary institutions: theories, practices, policies*. New York: Peter Lang. pp. 1–13.
14. Sklad, M., Friedman, J. Park E. & Oomen B. (2016). “Going Glocal”: a qualitative and quantitative analysis of global citizenship education at a Dutch liberal arts and sciences college. *Higher Education*. Vol. 72, pp.323–340
15. Tolgfors, B. & Barke, D. (2021). The glocalization of physical education assessment discourse. *Sport, Education and Society*. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13573322.2021.1967923>
16. Trippstad, T. A. (2015). The glocal teacher: The paradox agency of teaching in a glocalized world. *Policy Futures in Education*, 14(1), pp. 9–23. Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1478210315612643>.
17. Weber, E. (2007). Globalization, “glocal” development, and teachers’ work: A research agenda. *Review of Educational Research*, 77(3), pp. 279–309.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2022

УДК 378.091.12.011.3-051]:001.8:004

DOI:

Вадим Ребенюк, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності
Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МАЙБУТНІМИ ВИКЛАДАЧАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті встановлено, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі занять з фахових дисциплін дає змогу майбутнім викладачам інтенсифікувати освітній процес і підвищити його ефективність за рахунок можливості опрацювання значного обсягу освітньої інформації та установлювати зворотний зв'язок, необхідний для керування освітнім процесом, систематично контролювати й підвищувати якість перевірки знань.

З'ясовано, що саме програми, які розроблені у форматі гіпертексту, передбачають надання майбутнім викладачам можливості відпрацьовувати в індивідуальному режимі навчальний матеріал, що належить до певного етапу методичного циклу, одержуючи необхідну допомогу, підкріплення та контроль. Вони призначені як для навчальної, так і для самостійної роботи, яку можна здійснювати у спеціально відведений час у комп'ютерному класі або ж у домашніх умовах. Завдяки цим програмам, майбутні викладачі одержують різноманітну статичну, графічну та ілюстративну інформацію.

Ключові слова: професійна підготовка; фахові дисципліни; інформаційні технології; програмоване навчання; система.

Лит. 12.

Vadim Rebenok, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of the Professional and Life Safety Protection Department,
Taras Shevchenko National University “Chemihiv Colehium”

METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF APPLICATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES BY FUTURE TEACHERS OF VOCATIONAL TRAINING IN THE UK

The article established that the use of Information and Communication Technologies in the course of classes in professional disciplines allows future teachers to intensify the educational process and increase its efficiency by processing a significant amount of educational information and establish feedback needed to manage the educational